

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IV

БРОЈ 4

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR IV
VOLUME 4

Accepted on December 22th 2015, at the 9th meeting of the SASA Department of
Languages and Literature, following the reviews of academician
Nada Milošević Đorđević and academician *Predrag Piper*

Editor-in-chief
academician
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2016

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IV

БРОЈ 4

Примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности,
22. децембра 2015. године, на основу рецензија академика
Наде Милошевић Ђорђевић и академика *Преграја Пићера*

Уредник

академик

МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД

2016

Издаје
Српска академија наука и уметности

Технички уредник
Мира Зебић

Тираж 450 примерака

Припрема
НМ либрис, Београд

Штампа
Planeta print, Београд

© Српска академија наука и уметности, 2016

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак *Трибина Библиотеке САНУ* покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године. У трећем броју објављени су текстови са Трибине из 2014. године.

Прилози се објављују без измена, а нема текстова оних говорника који свој рад нису доставили. Дати су наслови где их није било на саопштењима.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
20. I 2015 – 22. XII 2015.

Уредник
академик Миро Вуксановић

Стручни сарадник
Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Драме. 1–5 / Душан Ковачевић</i>	11
<i>Речник њојмова ликовних умејносћи и архитектуру. Том 1, А–Ђ</i>	25
<i>Како најисаји и објавији научно дело / Зоран В. Појовић</i>	35
<i>Зборник радова Визанџолошкој инсџијуџа. Књ. 50, 1–2. Mélanges Ljubomir Maksimović / уредници Бојана Крсмановић, Срђан Пиривајрић</i>	53
<i>Србија и Венеција : (VI–XVI век) / Момчило Сјремић</i>	61
<i>Зборник радова и сажеџака / 4. Конјрес Угружења за аџеросклерозу Србије са инџернационалним учешћем, Београд, 20–23. новембар 2014. ; [уредници Владимир Кањух, Небојша М. Лалић]</i>	73
<i>Срџски језик на Косову и Меџохији данас : (соџиолинџисџички и линџвокулџуролошки асџекџи) / Миџра Рељић</i>	81
<i>Зборник Инсџијуџа за срџски језик САНУ. [Књ.] 2, Срџски језик и акџуелна џиџања језичке џолиџике / џлавни уредник Среџо Танасић</i>	81
<i>Пеџар С. Јовановић : исџраживач у џеоџрафији – џреџалац у друшџву</i>	103
<i>Генеџички модификовани орџанизми : чињенице и изазови : зборник радова са научној скуџа одржаној 22–23. окџобра 2013. џодине / уредник Марко Анђелковић</i>	111

<i>Дан Библиоџеке САНУ њосвећен научнику, државнику и ѡредседнику Срѡске краљевске академије Сѡјојану Новаковићу (1842–1915–2015).....</i>	123
<i>Italy's Balkan Strategies (19th–20th Century) / edited by Vojislav G. Pavlović ; editor in chief Dušan T. Bataković</i>	141
<i>Црквена ѡолиѡиѡика Византије од краја иконоборства до смрти цара Василија I / Предраѡ Комаѡина ; уредник Љубомир Максимовић</i>	141
<i>Тоѡноимија Бањске хрисовуље : ка осмишљењу стѡросрѡској ѡѡнонастѡичкој речника и бољем ѡзнавању ѡѡиѡесловенских именованих образаца / Александар Лома.....</i>	153
<i>MIKLOSICHIANA bicentennialia : зборник у часѡи двестѡѡе ѡдишњице рођења Франца Миклошича / уредници Јасмина Грковић-Мејѡор, Александар Лома.....</i>	153
<i>Моѡуће стѡраѡеѡије развоја Србије / уредник Часлав Оѡић</i>	169
<i>Речник срѡскохрваѡској књижевној и народној језика. Књ. 19, Оѡаѡи – ѡеѡѡласник / [ѡредседник Уређивачкој одбора Сѡјана Рисѡић ; уредници Даринка Горѡан Премк ... и др.]</i>	181
<i>Срби и Први свеѡски раѡи 1914–1918 : зборник рагова са међународној научној скуѡа одржанѡј 13–15. јуна 2014. / уредник Драѡљуб Р. Живојиновић.....</i>	193
<i>Законик цара Сѡефана Душана. Књ. 4, ѡѡм 1–2 / уредници Косѡа Чавошки, Ђорђе Бубало</i>	205
<i>Документи о сѡљној ѡолиѡиѡи Краљевине Србије 1903–1914. Књ. 1–7, св. 1–42 / уредници Васа Чубриловић, Рагован Самарѡић, Василије Ђ. Кресѡић</i>	221
<i>Између завичаја и ѡуђине : сусрети различѡиѡих кулѡура у срѡској књижевности / Свеѡзар Кољевић. – Нови Сад : Академска књиѡа : Оѡранак САНУ у Новом Саду, 2015</i>	237
<i>Сѡѡ десетѡ ѡодина Срѡској дијалекѡолошкој зборника</i>	245

<i>Др Аћим Медовић : (1815–1893) : живої и дело : зборник радова с научної скуїа поводом 200 година од рођења / уређивачки одбор Радоје Чоловић, Владимир Кањух, Брана Димитријевић, Снежана Вељковић, Јелена Јовановић Симић</i>	<i>261</i>
<i>Ваїикан и Први свеїски рай : 1914–1918. Књ. 1–3 / Драїољуб Р. Живојиновић</i>	<i>277</i>
<i>Линївистїичка славистїика : студије и чланци / Предраї Пийер</i>	<i>289</i>
<i>Срїски у крућу словенских језика : драматїичка и лексичка поређења / Предраї Пийер</i>	<i>289</i>
<i>Именик аутора, уредника и говорника</i>	<i>303</i>

Зборник радова и сажетака / 4. Конгрес Удружења за атеросклерозу Србије са интернационалним учешћем, Београд, 20–23. новембар 2014. ; [уредници Владимир Кањух, Небојша М. Лалић]. – Београд : Удружење за атеросклерозу Србије, 2014

Говорили: академик Небојша М. Лалић
академик Владимир Кањух
дописни члан Ђорђе Радак

У Београду, уторак 31. март 2015. у 13 часова

ИМПРЕСИВНИ КОНГРЕСНИ ИМЕНИК

На корици је фотографија у боји и на њој под ноћном расветом палата САНУ са три витражна прозора у средишту што их сада, на почетку приказивања конгресног *Зборника радова и сажетака*, гледамо изнутра. На насловној страници, у врху, уписани су организатори и покровитељи, српске и иностране научне асоцијације, на средини назив четвртог конгреса Удружења за атеросклерозу Србије са иностраним учешћем, с податком да је такав скуп одржан у Београду, у четири новембарска дана 2014. Потом, на три стране, читамо импресиван именик. Најпре је председник Конгреса академик Владимир Кањух, па имена у пет одбора: почасном, научном, програмском, интернационалном саветодавном и организационом. Сто имена из десет земаља, а међу њима сви редовни и дописни чланови Одељења медицинских наука САНУ.

На следећим страницама дознајемо да је поменуто удружење под покровитељством Одбора за кардиоваскуларну патологију САНУ, који су око председника Хајдина окупљени на фотографији, овде, иза свечане Академијине

катедре. После поруке учесницима Конгреса, можемо да читамо меморијална предавања која су припремили академик Владимир Кањух, академик Владимир Костић и академик Небојша М. Лалић. Говоре о Александру Јосифовичу Игњатовском, „српском Белом Русу“ који је у нашу земљу емигрирао после Октобарске револуције и био професор Медицинског факултета у Београду. Налазимо и податак да је објављен „Биографски именик 435 руских лекара емиграната“, затим биографију некадашњег лењинградског професора Аничкова и прегледан приказ великог посла академика Божидара С. Ђорђевића, организатора и творца модерне интегралне српске кардиологије.

После сећања (у лепом обичају) на заслужне претходнике уследило је седамдесетак научних предавања.

Говоре академик Владимир Кањух, председник Научног одбора, академик Небојша М. Лалић, председник Организационог одбора, и дописни члан САНУ Ђорђе Радак, члан Научног одбора Конгреса.

(Реч уредника Трибине)

М. В.

ВЛАДИМИР КАЊУХ

ИЗ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ КАРДИОЛОГИЈЕ

Пракса меморијалних предавања веома је развијена и устаљена у САД и Уједињеном краљевству. На оваквим предавањима обично говоре настављачи дела научника коме је посвећено меморијално предавање или други научници.

У Србији, нажалост, ради се о абортивним покушајима кратког даха, било да се ради о меморијалном предавању или релевантној награди (где се додаје проблем финансијских средстава).

Међутим, за академика Божидара С. Ђорђевића и проф. др Александра Ј. Игњатовског већ се успоставља стабилна традиција меморијалних предавања њима у част.

Божидар С. Ђорђевић (1910–1986)

Академик Божидар С. Ђорђевић творац је модерне интегралне српске кардиологије. Завршио је Медицински факултет у Београду 1934. Специјализирао је интерну медицину и кардиологију код академика В. Арновљевића у Београду и код француских професора К. Лијана (Camille Lian, 1882–1969) и Ш. Лобрија (Charles Laubry, 1872–1960) у Паризу. Од 1958. године био је редовни професор интерне медицине на Медицинском факултету у

Београду, од 1962. до 1963. директор Института за медицинска истраживања САНУ, а од 1974. до 1976. директор Интерне Б. Поред тога, био је продекан Медицинског факултета и ректор Универзитета у Београду, затим потпредседник Српског лекарског друштва и председник Савеза лекарских друштва Југославије, председник Кардиолошке секције Српског лекарског друштва и Удружења кардиолога Југославије, као и члан форума Европског удружења кардиолога и Светског удружења кардиолога. Организовао је последипломску наставу из области кардиологије (покренута 1965) на Медицинском факултету у Београду. За дописног члана САНУ је изабран 1963, а за редовног 1974. године. Био је први председник Одбора за кардиоваскуларну патологију САНУ (од 1982).

Академик Божић С. Ђорђевић један је од пионира нових дијагностичких и терапијских метода у кардиологији. Ту спадају, пре свега, фонокардиографија, катетеризација и ангиокардиографија, нуклеарна кардиологија и др. Учествовао је у оснивању прве коронарне јединице у Србији и Кардиохирушког центра Медицинског факултета у Београду.

Његов научни допринос у области кардиологије је изузетан. Најзначајније резултате постигао је у истраживањима реуматског и субакутног бактеријског ендокардитиса, инфаркта миокарда, акутног и хроничног плућног срца, лезија срца код обољења штитњаче. Посебно се бавио: имунокардиологијом, ургентном, спортском, лабораторијском и експерименталном кардиологијом.

Заслужан је за организацију интегралне српске кардиологије захваљујући сарадњи: са адултном и дечијом кардиоваскуларном хирургијом, стварању педијатријске кардиологије, конфронтацији клиничких дијагноза и обдукцијских налаза, оснивању кардио-епидемиологије и за покретање рехабилитације кардиоваскуларних болесника и одређивање њихове радне способности и инвалидности.

До сада је одржано укупно 7 меморијалних предавања посвећених академику Божићу С. Ђорђевићу:

1. В. Кањух, Г. Туцаковић, С. Ластих Малетић, Д. Велимировић, Ј. Васиљевић. *Инџерџијална комуникација кроз коронарни синус*. IV стручни састанак педијатријских кардиолога, кардиохирурга и патолога Југославије. Нови Сад, 2–3. април 1987.
Такође: В. Кањух. *Живоџи и рад академика Божићара С. Ђорђевића*. Меморијални научни скуп у САНУ 18. јуна 1987.
2. М. Остојић, С. Недељковић, В. Кањух. *Савремена дијагносџика и инџервенџина џераџија коронарне болесџи*. *Искусџива и џерсџекџиве Инсџиџиџија за КВБ КЦС*. Научни скуп у САНУ – Савремене терапијске и дијагностичке методе интервенџне кардиологије и Конгениталне аномалије коронарне циркулације. Београд, 26–27. новембар 1992.

3. В. Кањух. *Рулџура аџеросклероџичне џлочице*. Заједнички интернационални симпозијум УКЈ и САНУ „О коронарној болести“ у оквиру XII конгреса кардиолога Југославије са међународним учешћем. Херцег Нови, 15. јун 1998.
4. В. Кањух, М. Остојић. *Вредновање научној рада у кардиолоџији*. Први састанак Радне групе за валвуларне мане УКЈ и Одбора за КВП САНУ „Валвуларна обољења срца 1998“. Београд, 18. септембар 1998.
5. В. Кањух, М. Остојић, Д. Ђурић, Н. Лалић. *Значај и џерсијекџиве решавања џроцеса аџеросклерозе на џрају III миленијума*. I југословенски конгрес о атеросклерози са међународним учешћем. Београд, САНУ, 14–16. јун 2001.
6. В. Кањух, М. Остојић, С. Недељковић, Ђ. Стојшић, В. С. Костић, Н. М. Лалић. *Аџеросклероза 2004. у свеџу и у нас*. 2. конгрес Удружења за атеросклерозу Србије и Црне Горе са међународним учешћем. Београд, САНУ, 12–15. децембар 2004.
7. В. Кањух. *Аџеросклероза 2009. у нас и у свеџу*. 3. конгрес Удружења за атеросклерозу Србије са међународним учешћем. Београд, САНУ, 13–16. мај 2009.
8. В. Кањух. *Значај еволуционе несавршеносџи Ното сарџенс-а за кардиолоџију и, џосебно, за коронарну аџероџромбозу*. 4. конгрес Удружења за атеросклерозу Србије са међународним учешћем. Београд, САНУ и Хотел Метропол Палас, 20–23 новембар 2014.

Развоју Београдске кардиолошке школе допринели су из САНУ и ЦАНУ, хронолошки: Војислав Арновљевић (1895–1989), Божидар С. Ђорђевић (1910–1986), Изидор Папо (1913–1996), Јован Славковић (1906–1966), Владимир Кањух, Владимир Бошњаковић (1930–2008), Милан Бане Ђорђевић (1933–1993), Иво Поповић–Ђани (1915–1986) из ЦАНУ, Миодраг Остојић, Нинослав Радовановић, Небојша М. Лалић (покретач кардио-дијабетологије у Србији и Републици Српској), Ђорђе Радак, Петар Сеферовић, Горан Станковић и Бела Балинт.

Николај Н. Аничков (1885–1964)

European Atherosclerosis Society (EAS) је 2015. у Глазгову по 8. пут доделило награду „Николај Н. Аничков“ за успешна истраживања атеросклерозе. Аничков је 1913. године, хранећи питоме зечеве само пречишћеним холестеролом раствореним у сунцокретовом уљу, изазвао хиперхолестеролемију и експерименталну атеросклерозу. Предложио је нову „Липидну теорију атеросклерозе“, тј. „без холестерола нема атеросклерозе“. Био је санитарски генерал-лајтнант Црвене армије и председник Академије медицинских наука

СССР. Пропутовао је цео свет држећи предавања о својим открићима у области атеросклерозе, поставши светски познат научник.

Александар Ј. Игњатовски (1875–1955)

Проф. др Александар Јосифович Игњатовски, познат је и као „српски Бели Рус“, јер је после Октобарске револуције дошао у Београд и био професор интерне медицине на Медицинском факултету у Београду и Скопљу. Био је професор интерне медицине на Медицинском факултету у Београду и Скопљу. Први је у свету 1908. године изазвао експерименталну атеросклерозу аорте код питомих зечева храњених пуномасним млеком и жуманцетом јајета. Прва интерна и Интерна пропедевтичка клиника саграђена је 1931. године у Београду по скици Игњатовског као његова Клиника у Варшави.

На предлог В. Кањуха, председника Одбора за кардиоваскуларну патологију САНУ и Удружења за атеросклерозу Србије, као и у случају Божидара С. Ђорђевића, установљено је меморијално предавање у част А. Ј. Игњатовског – научника који је први у свету изазвао експерименталну атеросклерозу у животиња. До сада су одржана два предавања:

1. М. Ч. Остојић. *Атеросклероза 2009. – шта смо научили из великих ојсервационих и рандомизираних клиничких студија*. 3. конгрес Удружења за атеросклерозу Србије са међународним учешћем. Београд, САНУ 13–16. мај 2009.
2. В. С. Костић. *Атеросклероза и неуродегенерације*. 4. конгрес Удружења за атеросклерозу Србије са међународним учешћем. Београд, САНУ 20–23. новембар 2014.

БОРБЕ РАДАК

АТЕРОСКЛЕРОЗА – ЧИЊЕНИЦЕ, ПРЕВЕНЦИЈА, ЛЕЧЕЊЕ

Изазов је приказати четврти по реду Зборник са конгреса Удружења за атеросклерозу Србије са интернационалним учешћем, зато што су досадашња четири конгреса били својеврсни празници струке и науке и који су поставили високе стандарде, тако да очекујемо да сваки наредни понуди још више нових сазнања лекарима који се баве кардиоваскуларном медицином.

Зборник се суштински састоји из два дела. У првом делу су меморијална предавања која сагледавају кључне погледе и велике личности које су обележиле претходни период. У другом делу су сажети презентација које су ове године пуне нових чињеница, хипотеза и практичних инструкција за превенцију атеросклерозе и лечење њених последица.

У првом меморијалном предавању приказан је живот, дело и одрази онога што је урадио А. Ј. Игњатовски „српски бели Рус“ који је први у свету изазвао експерименталну атеросклерозу у животиња, чиме је фундиран експериментални модел за истраживање молекуларних догађаја у атерогенези.

Академик Костић у раду „Неуродегенерација и атеросклероза“ врши синтезу рефлексија атеросклерозе на функционисање централног нервног система указујући на неопходност нових терапијских стратегија у спречавању *Alzheimer*-ове болести и васкуларних когнитивних поремећаја који постају глобални проблем са старењем популације.

Академик Кањух је са аналитичким поштовањем, али и нежним емоцијама приказао стварни садашњи живот научних домета академика Божићара С. Ђорђевића који је организатор и творац модерне интегралне српске кардиологије.

Група аутора и академик В. Кањух бави се значајем и специфичностима еволуционе несавршености *Homo Sapiens*-а за кардиологију и посебно коронарну атеротромбозу, указујући на промену централне догме молекуларне биологије. Мислило се да информације теку само линеарно од нуклеинских киселина (ДНК и РНК) ка протеинима. Показало се да постоји кружни ток информација као и епигенетски код, што чини могућим наслеђивање без структурних промена генске секвенце.

Статистика каже да смо по стопи можданог удара други у Европи, а по смртности од болести срца одмах иза Русије и Украјине. Ипак, грађани Србије још нису свесни шта их је снашло, нити да је атеросклероза главни узрок инфаркта срца, можданог удара или гангрене доњих екстремитета. Још мање да се данас атеросклероза може открити на време и лечити. Званичне здравствене власти превентиву углавном манифестују на спорадичним базама здравља, где на београдским трговима или у домовима здравља мобилне екипе бесплатно мере притисак, проверавају крвну слику и деле савете старијим суграђанима. Унутрашњост Србије је за сада препуштена самој себи.

Важно је упознати грађане са опасностима које им прете од васкуларних обољења и јасно им саопштити да то нису неизлечиве болести. Због стреса, пушења и нагомиланих фактора ризика имамо много пацијената који су у четвртој или петој деценији живота тешко оболели. Просечан животни век на Западу је значајно продужен управо због систематског рада на отклањању фактора ризика, чиме се постиже успоравање прогресије или чак покретање регресије атеросклерозе.

У стручној јавности Србије, а камоли међу становништвом, не постоји озбиљна слика о атеросклерози као болести. Од људи који ће данас умрети из било ког разлога на нашој планети, 52–57% умреће због последица атеросклерозе. Она доводи до сужења и зачепљења артерија које исхрањују срце, мозак, бубреге, доње екстремитете и најчешћи је разлог умирања од инфарк-

та срца и мозга, као и гангрене доњих екстремитета. Код нас некако не постоји довољна свест о томе да је атеросклероза озбиљна болест која се може спречавати па и лечити. Постоји помало дволичан став. Кад се каже атеросклероза мисли се – па то је нормалан саставни део старења и природно је да постоји одређени степен атеросклерозе код сваког ко има више од 60 година. С друге стране, кад дође до инфаркта или других проблема изазваних атеросклерозом, кажемо да је већ касно. И једно и друго је погрешан став. Атеросклероза треба и може да се спречи. У развијеним земљама у току је период смањења учесталости исхемијских догађаја као што је инфаркт мозга на бази атеросклерозе. Урађени су циљани и организовани стратешки подухвати у редукцији фактора ризика.

Фактори ризика се деле на оне на које можемо утицати и оне за које наука још нема решење. На године старости и генетику не можемо да утичемо. Али ако знамо да неко има предиспозиције за убрзану атеросклерозу треба посебну пажњу да обратимо на факторе ризика на које можемо да утичемо а то су: престанак пушења, увођење пацијента у рутинску праксу провере гликемије, холестерола и липидног статуса. Данас имамо могућност да лековима лечимо поремећаје липидног статуса. Осим тога, пажњу треба усмерити на редовно лечење хипертензије и дијабета који доводе до убрзаног развоја атеросклерозе. Нажалост, наш народ нема свест о томе да је физичка активност корисна и најбоља превенција за атеросклерозу и њене компликације. Човек који је прешао педесету требало би сваког дана да проведе сат времена у шетњи или сличној физичкој активности.

Препорука је да људи преко 50 година треба да прегледају крвне судове једном годишње. Да ли ми за то имамо услове? За неопходни минимум, грубо речено, услови постоје, али и озбиљни проблеми који спречавају да се поменута препорука и оствари. Суштински проблем је што су у Србији лекари опште праксе преоптерећени неконтролисано великим бројем прегледа, а лекари специјалисти у болницама, на клиникама и институтима сведени су на ватрогасце који гасе пожар.

Пацијентима који имају почетне атеросклеротске лезије лекар у дому здравља мора објаснити које превентивне мере да предузме. За такве савете лекари морају бити обучени. Десиле су се крупне промене у дијагностици, посебно са појавом ултразвука. Раније је дијагностика захтевала интервентну ангиографију која носи са собом и компликације, а сада болест може да се дијагностикује једноставним, потпуно неинвазивним, безболним и јефтиним прегледом. Савремене методе нам пружају и могућност да сазнамо у којој је фази болести атеросклерозе пацијент и како га треба лечити да би се избегла операција. Нови антитромбоцитни, антикоагулантни и други лекови спречавају развој атеросклерозе.

Недоступност дијагностике је ипак типичан феномен неразвијених друштава. Пацијент не дозвољава себи да буде болестан јер нема средстава

и нема времена да провери стање свог здравља, а капацитети за дијагностику су преоптерећени.

Код атеросклерозе или анеуризматске болести, само постојање дијагнозе не значи да пацијент треба да буде оперисан. Постоји идеалан тренутак у коме је ризик од операције мањи, а добит највећа. Значи да је важно одредити право време за операцију или ендоваскуларну интервенцију (перкутану дилатацију артерије са имплантацијом стента).

Анеуризма је посебан феномен, она понекад може једноставно да се напипа при систематском прегледу, да се открије помоћу ултразвучног прегледа или помоћу прегледа доплером. Она не даје скоро никакве тегобе у периоду док не дође у фазу претеће руптуре (пуцања крвног суда). Када дође до пуцања анеуризме, пацијентов живот је већ угрожен, без обзира на то што смо ми земља у којој уиграно функционише комплетан репертоар васкуларних операција, укључујући минимално инвазивно ендоваскуларно лечење анеуризме грудне аорте имплантацијом стент графта.